

Ако посматрамо данашње европске државе, у целини су се налазиле у саставу Хабзбуршке монархије, пред њен распад: Чешка, Словачка, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, Аустрија и Мађарска. Док су некадашње области Аустро-Угарске: Срем, Бачка, Банат, Трансилванија, Јужни Тирол, Буковина, Галиција – сада делови држава које већим делом нису биле под жезлом Хабзбурга. Ради се о Италији, Србији, Румунији, Пољској и Украјини.

Осврнућемо се на то да ли су чињенице да су њихове некадашње аустријске или угарске провинције имале другачију историјску судбину и самим тим правно-административни систем, односно да и сада имају културне, религијске или етничке специфичности, утицале на њихов статус унутар држава којима припадају.

Трансилванија, Источни Банат и Јужна Буковина

Све у поднаслову наведене некадашње хабзбуршке земље, припале су после Првог светског рата Румунији. У погледу територијалног опсега (57.000 км²), броја становника и историјске, односно етничке особености, најзначајнија област је Трансилванија (или Ердељ).

Према предању, када су се Мађари крајем 9. века населили Панонију, установили су да у њиховом суседству, у Трансилванији, живи њима сродан народ – Секељи. До 18. века сматрало се да се ради о угрофинском племену, врло сличном Мађарима, које је у област Карпатских планина доспело са Хунима. По другој верзији која је настала у 18. веку, Секељи су мађарско племе које се током епохе сеоба одвојило од матичног народа. Како год било, иако су дуго третирани као посебан народ, Секељи су временом прихватили мађарски идентитет. Мада, и данас представљају специфичну етничку групу унутар тог народа.

Трансилванија је почетком 11. века ушла у састав мађарске државе, али је задржала аутономан статус. Уз Секеље и друге Мађаре, настањивали су је и Саси (Немци), као

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

и Власи (Румуни). Поготово је широку самоуправу, али и престиж у читавом региону, Ердељ стекао током 15. века, када је облашћу управљао знаменити великаш Јанош Хуњади (код Срба познат као Сибињанин Јанко).

Пошто су Мађари страховито поражени у Мохачкој битци 1526. године, велики део краљевине доспео је под отоманску власт. Међутим, за разлику од других освојених земаља, Трансилванија је успела да сачува самоуправу. Штавише, она је постала много шира него раније, тако да може да се говори о полунезависној кнежевини, тек вазалним спонама повезаном са Цариградом. На геополитичкој ветрометини, али и згодном положају за трговину, она је брзо економски напредовала и у много чему ушла међу најнапредније земље тадашње Европе. Примера ради, међу првима је усвојила принцип верске толеранције (1568. године).

Када је Турска поражена у Великом бечком рату (1683-1699), Карловачким миром Трансилванија је доспела под власт Хабзбурга. Но, поново је задржала аутономију. Такав статус имала је све до нагодбе између Беча и мађарске елите, којом је 1867. године држава Хабзбурга преуређена у двојну монархију. Тада је Ердељ постао интегрални део Краљевине Угарске.

Иначе, током 19. века изменило се и етнички састав становништва те области. До тада су Мађари чинили релативну већину, а током тог века услед већег наталитета и досељавања, Румуни постају у апсолутном погледу већински народ (55%). С обзиром на демографске тенденције, Секељи се углавном нису противили укидању аутономије Трансилваније, док Румуни наравно јесу.

На основу њихове жеље да се уједине са матицом, у околностима када је Румунија била међу силама победницама у Првом светском рату, Трансилванија постаје 1918. године њен део. Тада су се улоге промениле. Мађари и Немци су тражили аутономију за Трансилванију, али је она није добила. Ни власт у Букурешту, а ни већина ердељских Румуна, нису сматрали да је потребно да регион у коме представљају већину има аутономију у оквиру њихове матичне државе.

После Другог светског рата (током рата Румунија је део Ердеља морала да уступи Мађарској), у складу са большевичким смерницама за решавање националног питања, ситуација се донекле изменила. Крајеви са мађарском већином добили су 1952. године статус аутономне покрајине у саставу Румуније. Уз извесне територијалне промене,

аутономна покрајина је постојала до 1968 године. Тада је она укинута, у контексту енергичног спровођења политике националне самобитности, и одбацивања коминтерновског наслеђа које је сматрано штетним за већински народ, од стране новог румунског руководства.

Што се остатка Трансилваније тиче – без обзира на чињеницу да је и тамо становништво било етнички измешано и са културним особеностима у односу на старе румунске земље (Влашку и Молдавију), али и то да је немали део тамошњих Румуна имао верске специфичности у односу на већину сународника (у питању су румунски унијати) – он није имао посебан статус.

За разлику од Трансилваније, Банат и Буковина – чији делови данас имају исти статус као и она у релативно централизованој Румунији – нису ни у прошлости имали ширу аутономију, а камоли елементе државности.

Буковина је до 14. века била у саставу руских кнежевина, од тада па до краја 18 века, поједини њени делови налазили су се унутар граница Пољске и Молдавије (која је углавном имала статус вазалне отоманске кнежевине). Буковина 1775. године доспева под власт Беча, и добија статус аутономне провинције. Што се становништва тиче, оно је све до пропасти Хабзбуршке монархије било још разноврсније него у Трансилванији (ни Украјинци, ни Румуни нису имали апсолутну већину, а велики је био удео и Немачког, као и Јеврејског становништва).

По завршетку Првог светског рата, јужни део Буковине, који је обухватао и неке области у којима су Украјинци чинили већину, припао је Румунији. Север некадашње провинције ушао је у састав Пољске. Године 1939. пољски део Буковине, настањен Украјинцима (Малорусима), доспева у састав СССР-а, а већ следеће године и Румунија је била присиљена да великом суседу препусти крајеве са малоруском већином.

Банат се до 1552. године налазио под мађарском влашћу, а тада доспева под контролу Турака. Унутар Отоманског царства остаје до 1717. године, када постаје хабзбуршки посед. До тада је западни Банат етнички био доминантно српски, а источни румунски. Но, током 18. века у те крајеве се досељавају Немци и други поданици Аустрије.

У почетку је Банат у целини био уређен као гранична провинција под јурисдикцијом војних власти, да би до краја 18. века велики део облати био припојен Угарској. Банат, изузев дела који је био део Војне Крајне, после слома Мађарске буне постао је део провинције назване Војводство Српско и Тамишки Банат. Она је ликвидирана 1860. године, а све до слома Аустро-Угарске Банат је био под влашћу Будимпеште (1873. укинута је и банатска војна граница).

После неуспешног покушаја да се уз помоћ мађарских власти успостави провизорна Банатска република, и тако амортизује жеља Срба и Румуна да се уједине са својим матицама, Источни Банат је ушао у састав Румуније, док се Западни Банат ујединио са Србијом.

Галиција, Закарпатска Русија и Северна Буковина

Већи, југоисточни део Галиције, данас припада Украјини. Мањи, северозападни део, у саставу је Пољске. Области, до 1918. године аустријске покрајине Галиције, данас не уживају аутономију ни у једној од наведених земаља.

Украјински део некадашњег поседа Хабзбурга чинило је историјско језгро Галиције. Ти крајеви су били некада део јединствене Кијевске Русије, да би касније постали једна од руских феудалних кнежевина (Галич). Она је до 14. века успевала да одоли освајачким насртајима Пољске, Литваније и Угарске, а уз то је водила и упорне пограничне ратове са другим руским земљама. Већ и тако ослабљена кнежевина услед сталних ратова, током 13. века претрпела је серију разорних монголских похода. Тако је постала лак плен за Пољаке.

Руска Галиција остала је у саставу Пољске све до 1772. године, када је током прве поделе те западнословенске земље доспела под власт Беча. После треће поделе Пољске (1795), новоствореној аустријској покрајини са преовлађујућим украјинским становништвом, накнадно су припојене и пољске етничке територије (Северозападна Галиција).

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

После Првог светског рата и пољско-совјетског сукоба који је уследио, Галиција се у целини нашла у саставу Пољске. Године 1939., СССР је анектирао области са украјинском (малоруском) већином и оне су припојене матичној републици тог источнословенског народа.

Треба рећи и да је тамошње украјинско становништво специфично у односу на друге сународнике. Ствар је у томе да су бруталне, и то дуготрајне, активности пољских власти, систематски отпочете током 16. века, постепено дале резултат. Православно становништво региона било је присиљено или придобијено уступцима (када се радило о племству и свештенству) да прихвати унију са Римом (тј. да признају папу као врховног поглавара и да прихвате католичку теологију). С друге стране, конвертитима је допуштено да задрже православну форму (припадају тзв. Украјинској гркокатоличкој цркви).

Закарпатска Русија (или, како се данас званично зове, Закарпатска Украјина) некада је била део Великоморавске државе а потом Кијевске Русије. Међутим, од почетка 11. века започиње продор Мађара у ту област. До краја 13. века она се у целини нашла унутар граница Краљевине Угарске.

Закарпатска Русија остала је део Мађарске све до 1918. године. После Првог светског рата припојена је новонасталој Чехословачкој. Унутар ње уживала је аутономију, а 1927. године постала је и једна од четири провинције те земље (уз Чешку, Моравску и Словачку). Године 1938., издат од својих западних савезника, Праг је био присиљен да уз неке друге делове земље, и јужне крајеве Закарпатске Русије препусти Мађарској. Остатак покрајине добио је широку аутономију.

Но, она није била дугог века. Већ наредне године Мађарска је окупирала читаву покрајину. По завршетку Другог светског рата, Закарпатска Русија је коначно уједињена са осталим источнословенским земљама тј. постала је део тада совјетске федералне јединице – Украјине. Ни тада, а ни данас, није имала специфичан статус у односу на остатак земље.

Становништво Закарпатске Русије се у погледу језика (који је у многome сличан Словачком) и специфичне културе (услед вековног мађарског утицаја), доста разликује од Украјинаца из других области. У питању је, званично, етичка група унутар украјинске нације, позната као Русини. Опет, део Русина себе сматра посебним

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

народом. Такав статус им је и био признат у СФРЈ, односно данас га имају у Србији. Њихова особеност у односу на већинско становништво Украјине је и то што су унијати (а од оних у Галицији тј. Западној Украјини знатно се разликују у погледу језика и обичаја).

Северна Буковина, о којој смо већ говорили у контексту приче о некадашњој аустријској провинцији чији је она била део, данас такође не ужива икакву аутономију у саставу Украјине. Но, и тамошње, превасходно украјинско становништво, нема изразитије језичке а ни верске особености, у односу на већински део нације.

Јужни Тирол и Трст

Јужни Тирол, као део покрајине Тирол, био је један од старијих поседа куће Хабзбурга. Дошао је под њихову власт још 1363. године, и под њом је остао до краја 1918., када су га запоселе италијанске трупе. Мировним уговором који је уследио, област је и припала Италији.

Између два светска рата Јужни Тирол није уживао аутономију, а њу је добио 1947. године, на основу договора између Италије и Аустрије. Но, тамошња немачка мањина није била задовољна њеним опсегом. Уследиле су бурне године политичких натезања, а 60-их година дошло је и до отворених сукоба. Екстремна фракција немачког сепаратистичког покрета започела је са терористичким акцијама, а односи између Аустрије, која је подржавала претензије сународника иза италијанске стране границе, и званичног Рима, драстично су погоршани.

Уз помоћ представника ОУН, спор је решен 1971. године. Јужни Тирол, односно Трентино – Алто Адиђе, како се званично регија зове, добио је широку аутономију у саставу Италије (асиметричан статус у односу на друге италијанске регије). С друге стране, Аустрија се обавезала да се више неће мешати у унутрашња питања Италије.

Тако су страсти незадовољне мањине умирене, али проблем није решен. Италијани, који чине већинско становништво у јужном делу регије, нису желели да прихвате да већинско немачко становништво има превласт у аутономној регији са значајним компетенцијама. Отуда, она је, углавном према етничким критеријумима, подељена на

две аутономне провинције.

Постепено, оне су преузеле готово све надлежности регије. Услед тога, фактички је постојање регије Трентино – Алто Адиђе обесмишљено тј. она представља пуку административну форму.

Историјска судбина Трста била је слична као и Тирола. До 14. века имао је широку аутономију унутар немачког царства, а 1382. године долази под чвршћу контролу Хабзбурга. Додуше, док је Тирол њима припао у својству мираза, Трст, угрожен од стране моћније Венеције, сам је признао хабзбуршку власт. Опет, до краја постојања њихове државе, уживао је широку аутономију.

После слома Аустро-Угарске, Италија је запосела град на обали северног Јадрана. Пошто је Рим сматрао (као и значајан део италијанског становништва града) да унутар матичне државе нема разлога да Трст задржи посебан статус, он је изједначен са другим италијанским градовима.

У доба фашистичке диктатуре, услед нетолерантног односа према мањинама, драстично се изменила етничка слика Трста. Град који је раније уз италијанску већину, имао и знатну словеначку, немачку, фурланску али и српску, хрватску мањину, постаје у року од две деценије доминантно италијански. Исељавање и асимилација мањина, уз досељавање Италијана из других крајева, учинили су своје.

Каро резултат неуспелих покушаја комунистичке Југославије да припоји Трст Словенији, привремено је после Другог светског рата ипак успостављена тзв. Слободна територија Трста, са широком аутономијом. Међутим, пошто су разрешени гранични спорови између Италије и Југославије, град је у пуној мери интегрисан у италијански административни систем, и данас не ужива било какву асиметричну самоуправу.

Војводина

До средине 19. века Војводина, за разлику од већине земаља о којима смо говорили,

није постојала ни као појам, нити су крајеви од којих се данас састоји чинили јединствену покрајину. Били су, већ у складу са тиме унутар граница које државе су се налазили, у саставу различитих управних области независне Угарске, Турске, Хабзбуршког царства, како под цивилном тако и војном управом.

Краткотрајно, независна држава, и то српског карактера, на подручју данашње Војводине постојала је током прве половине 16. века. У доба општег расула које је у Угарској настало после пораза у Мохачкој бици, један наш предузимљиви и храбри сународник успео је да окупи српске ратнике и сељаке под својим барјаком, и да се прогласи за српског цара. Изгледа, да је „цар“ Јован Ненад чак имао и претензије да у другој фази ослободи од Турака српске земље јужно од Саве и Дунава. Нажалост, у сукобу са Мађарима убијен је, а српска војска се распала.

До другог државотворног покрета војвођанских Срба дошло је средином 19. века. У доба када су се либерално-националне револуције одвијале широм Европе, као противтежа мађарским унитаристичким тежњама, дошло је до масовног покрета Срба у Бачкој, Банату, Барањи и Срему. Њихов циљ је био да буде успостављена српска аутономна област унутар Хабзбуршког царства. Она је, додуше самоиницијативно и против воље Беча и Будимпеште, и проглашена на великој народној скупштини одржаној 1. маја 1848. у Сремским Карловцима. Названа је Војводство Србија.

Иако је бечки двор у почетку покушавао да, између осталог и на рачун српских интереса, нађе компромис са Мађарима, коначно је морао да, и у садејству са српским снагама, енергично иступи против сепаратистичких тежњи Будимпеште. Пошто је, уз помоћ Руса, Мађарска револуција угушена, Беч је наизглед испунио српске захтеве. Међутим, они су умногоме обесмишљени тиме што званично успостављена покрајина није укључивала многе српске крајеве који су остали у саставу Војне границе, а прикључен јој је Источни Банат у коме су преовлађивали Румуни.

Штавише, Војводство Србија и Темишварски Банат, којим је управљао аустријски гувернер а чији службени језици су били немачки и илирски (српски), убрзо је и укинута (1860. године). Све до слома државе Хабзбурга, крајеви који су га чинили налазили су се у саставу Угарске, односно Срем је био део њене аутономне бановине Хрватске и Славоније.

Пораз Аустро-Угарске у Првом светском рату, донео је значајне територијалне промене

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

и на јужним рубовима Двојне монархије. Народно веће у Новом Саду прогласило је крајем новембра 1918. године уједињене Бачке, Баната (макар оног дела са српском већином) и Барање са Србијом. Такође, и представници Срема донели су одлуку да се њихова област припоји Србији.

Од 1929. године па до слома Краљевине Југославије, крајеви данашње Војводине, заједно са Шумадијом, били су део Дунавске бановине. Њено седиште налазило се у Новом Саду. Током окупације, Барања је припојена Мађарској, Срем усташкој Хрватској, док је Банат био формално у саставу Недићеве Србије, а фактички под непосредном немачком управом.

После окончања Другог светског рата, у склопу комунистичког модела федерализације Југославије, Војводина је постала аутономна покрајина у саставу Србије. Такву одлуку у јулу 1945. године донела је Скупштина изасланика народа Војводине. У околностима када су кичму партизанског покрета у Војводини чинили Срби, а пошто су били удаљени од комунистичког вођства током рата су имали релативну самосталност, тешко је било пренебрећи вољу тамошњег нашег народа да буде део Републике Србије. А у складу са доратним комунистичким плановима, да којим случајем воља српског народа и његовог ратног руководства није била јасно изражена, Војводина је могла да постане и република.

У складу са проценом совјетског вођства да треба ослабити „јужни бок“ тзв. империјалистичког блока, Коминтерна је заузела став да Југославију треба разбити. Такав програм је, не без отпора, натурен и КПЈ. Анијугословенска и антисрпска политика комуниста кулминирала је на Четвртом конгресу КПЈ одржаном 1928. године у Дрездену и Четвртој земаљској конференцији одржаној 1934. године у Љубљани. Југославија је тада проглашена за вештачку версајску творевину, а једном од наводно окупираних покрајина од стране Србије, којима је требало омогућити да постану радничко-сељачке републике, сматрана је и Војводина.

Некадашња радикално антисрпска коминтерновска политика донекле је ублажена после завршетка Другог светског рата, с обзиром на потребу комунистичког врха да учврсти своју власт, али и већ споменуто доминанту улогу Срба у Народноослободилачком покрету. Уосталом, Срби су једино и могли да буду изманипулисани да прихвате по наш народ неповољан федерални модел тако што су били убеђени да административне границе и нису битне, јер је Југославија „монолитна целина“.

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

Но, тиха вода брег рони. Постепено су уклањани српски комунисти који су, иако не нарочито осетљиви када се ради о националним интересима, ипак имали интегритет. И нису били спремни да прихвате баш све када се радило о асиметричном одумирању државе, само на српском подручју. Упоредо, уз помоћ свепрожимајућег идеолошког апарата државе, српски народ је индоктриниран, а његова национална виталност отупљивана.

После читавог низа вешто спроведених смена, вероватно и ликвидација, и довођења кадрова спремних на све ради задовољења сопствених амбиција, режим Јосипа Броза Тита је током прве половине 70-их, прво у форми уставних амандмана а потом и устава из 1974., фактички издвојио Војводину и Косово из састава Србије. Тек, да би се прикрила суштина, покрајине су формално остале делови Републике Србије.

Већина војвођанских Срба таквим стањем није била задовољна. Између осталог и то незадовољство, у околностима када су титоистичке стега почеле да пуцају, режим Слободана Милошевића искористио је за консолидовање свог положаја. Аутономија Војводине 1989. године знатно је умањена.

С друге стране, две године пошто је Милошевић изгубио власт, битне компетенције, по неким мишљењима оптималне да би се говорило о аутономији али не и о елементима државности, враћене су органима Војводине. Сада се ради и на усвајању новог Статута северне покрајине Србије, којим се опсег њених овлашћења драстично повећава, и то на начин на који би дугорочно могло бити угрожено и јединство Србије.

Титоистичко, а не хабзбуршко наслеђе

Трансилванија, која је вековима била полунезависна кнежевина, има значајну Мађарску и Немачку мањину, а тамошње већинско Румунско становништво делом се у верском погледу разликује од сународника у другим крајевима земље, нема аутономан статус. Нема га ни румунска Буковина, која је некада била аустријска провинција, као ни Банат, који додуше, у периоду владавине Хабзбурга, углавном није ни био заокружена административна целина.

Аутономију не уживају ни некадашњи аустријски поседи који се данас налазе у саставу

Украјине. А њихово већинско Украјинско становништво, за разлику од православних сународника у централним и источним деловима земље, исповеда гркокатоличку веру. Уз то, становници Закарпатске Украјине (Русије) углавном су припадници врло специфичне украјинске етничке групе (а неки од њих себе сматрају и посебним народом). Ради се о Русинима. Треба имати у виду и да је Галиција, мада не и Закарпатска Русија (која је била део унитарне Угарске), два века имала статус посебне аустријске провинције.

С друге стране, Војводина – у којој су већински Срби, у верском погледу истоветни са сународницима у другим српским земљама, и која изузев током пар деценија аустријске власти није имала територијални и административни субјективитет (а и он је произашао из српских националних тежњи) – има релативно широку аутономију у саставу Републике Србије. Наводно, тако је јер су војвођански Срби у културном погледу, услед аустроугарског наслеђа, другачији од становника остатка Србије, а покрајина уз то има и знатан удео мањинског становништва.

Такви разлози, видели смо, нису били релевантни за успостављање аутономије некадашњих хабзбуршких области са већинским становништвом исте националности као што су и житељи земаља којима су припале после слома Двојне монархије, чак ни онда када се те државе у погледу културне баштине доста разликују од некадашње Аустро-Угарске (а то су балканска Румунија и „руска“ Украјина). А када се ради о Србији, тим пре је необично да су споменути разлози накнадно узети у обзир с обзиром да је Војводина, на неки начин, наша Америка. Ради се о области у коју су се од краја Другог светског рата насељавали Срби из разних крајева, па и оних који су дуго били део Турске (нпр. Босна и Херцеговина), односно о томе да српски досељеници који нису „војвођанског порекла“ чине значајан део становништва.

Све у свему, без жеље да сада улазимо у то какав треба да буде опсег војвођанске самоуправе, неосновано је тврдити да је тзв. аустроугарско наслеђе војвођанских Срба – које се огледа у менталитету, правној и политичкој култури, радним навикама, обичајима – или прилична заступљеност националних мањина, било од пресудног значаја за успостављање и одржавање аутономног статуса наше северне покрајине. Од пресудног значаја била је коминтерновска политика према српском народу, која је, већим или мањим интензитетом, у титоистичком виду, вођена и у послератном периоду.

Наравно, као што је пут у пакао често поплочан добрим намерама, и пут у рај може да буде поплочан лошим. То што Војводина има асиметричан статус у односу на остатак

Пише: Драгомир Анђелковић
среда, 11 фебруар 2009 18:50

Србије, не мора да буде ништа лоше. Ако се аутономија паметно дефинише може уистину да допринесе бољем испољавању разноврсних потенцијала које Северна Србија има. Међутим, проблем је када се аутономија и даље доживљава у титоистичком духу. А тзв. аутономиши, иако говоре о европским вредностима и демократији, као узор имају уставна решења поникла у тоталитарном систему, уместо да настоје да се трага за функционалним решењима у духу савремене епохе. И, наравно, да се реално узимају све консеквенце у обзир, како се не би стварали нови проблеми.

О могућим последицама претераног повећавања аутономије Војводине, о којима у жару страсти многи не воде рачуна, говори нам искуство Јужног Тирола. Пошто је немачка мањина, подржана од стране Аустрије, успела да издејствује врло велику аутономију за регију, области са италијанском већином, фактички су се оцепили (постали су аутономна провинција унутар регије која је преузела готово сва њена овлашћења). Када се олако отвори Пандорина кутија, поделама нема краја!

Ко данас хистерично говори о томе да је НИС војвођански, односно да само Војводини припадају српска налазишта гаса и нафте, нек се сети да су она пре свега у Банату! Можда неко сутра затражи да паре од банатских енергената, буду само у банатском цепу! У случају да се настави са инсистирањем на некаквом војвођанском идентитету (што када се постави на системске основе нема везе са аутономијом већ са државношћу), а Скупштина Војводине добије некакав „Горњи дом“ у коме би удео Срба био ограничен на испод 50% (упркос томе што су двотрећинска већина), зашто Срем, са огромном српском већином, не би затражио аутономију?

С друге стране, зашто би Мађари били задовољнији да су мањина у полунезависној покрајини у којој Срба и даље има скоро 70%, него унутар Србије у целини? Зашто у другој фази не би затражили своју аутономну област? Стога, свакоме коме је стало до субјективитета Војводине, и мира у „кући“, када дефинише своје захтеве у вези са будућим статусом наше северне покрајине, нека размисли о искуству Јужног Тирола! И нека олако не прича о европском искуству са аутономним регијама, наводном историјском праву грађана и грађанки Војводине и аустроугарској баштини, као разлозима за посебан статус Војводине!